

Universidad Miguel Hernández de Elche
Facultad de Ciencias Sociales y Jurídicas de Elche
Titulación de Periodismo

Trabajo Fin de Grado
Curso Académico 2020-2021

El meu iaio, Desiderio Pascual Bou, una vida plena de 99 anys (1921-2020)

My grandfather, Desiderio Pascual Bou, a life full of 99 years (1921-2020)

Alumno: Rubén Pascual Sánchez

Tutor: Miguel Ors Montenegro

RESUMEN

Mi abuelo, Desiderio Pascual Bou, ha sido una persona que ha vivido 99 años, y, por lo tanto, ha presenciado muchos acontecimientos importantes del siglo XX al territorio alteano, como, por ejemplo: el régimen de Alfonso XIII, La República, la Guerra Civil, el franquismo, la transición e incluso la deseada democracia. Además, vivió el cambio económico y social del pueblo alicantino de Altea, una villa de la Marina Baixa que transformó su fuente económica principal de agricultores y pesqueros de autoconsumo a un municipio turístico. El objetivo del reportaje era plasmar la evolución de la sociedad a través de las vivencias de mi abuelo. Desgraciadamente, Desiderio murió el pasado 30 de abril, entonces, el trabajo se convirtió en un relato periodístico utilizando la técnica de la literatura para narrar cómo un nieto y su abuelo conversaban sobre el siglo XX y su evolución, y, finalizando la pieza explicando el sufrimiento de una familia por no poder despedir a un ser querido correctamente debido a la crisis sanitaria de la Covid-19.

PALABRAS CLAVE: [Abuelo, Guerra Civil, Franquismo, Periodismo, Evolución turística, Relato no-ficción].

ABSTRACT: My grandfather, Desiderio Pascual Bou, has been a person who has lived 99 years, and, therefore, has witnessed many important events of the 20th century in Altea territory, such as, for example: the regime of Alfonso XIII, The Republic, the Spanish Civil War, Francoism, the transition and even the desired democracy. In addition, he experienced the economic and social change of the Alicante town of Altea, a town in the Marina Baixa that transformed its main economic source of self-consumption farmers and fishing boats into a tourist town. The aim of the report was to capture the evolution of society through my grandfather's experiences. Unfortunately, Desiderio died on April 30, then, the work became a journalistic story using the technique of literature to narrate how a grandson and his grandfather talked about the 20th century and its evolution, and, ending the piece explaining the suffering of a family for not being able to fire a loved one correctly due to the Covid-19 health crisis

KEY WORDS: [Grandfather, Civil War, Francoism, Journalism, Tourist evolution, Non-fiction story].

ÍNDICE

1. Introducción y justificación del reportaje	3
2. Material y método de trabajo	4
3. Título del reportaje publicado	6
4. Interpretación derivada de la investigación	39
5. Bibliografía y fuentes documentales	39
6. Materiales e infraestructura utilizada	40
7. Anexo I: Anteproyecto	41

1. Introducción y justificación del reportaje

Mi abuelo cumplió 99 años el pasado 24 de febrero de 2020, siendo unas de las personas más longevas del municipio de Altea (Alicante), junto a su hermano Batiste Pascual que fue la persona más longeva del pueblo con 101 años. Los dos llegaron a esas edades con un físico y un estado mental envidiable. Por lo tanto, pensé en realizar un reportaje sobre la evolución en la sociedad española durante el siglo XX a través de las vivencias de mi abuelo. Ya que, Desiderio Pascual ha vivido grandes acontecimientos del siglo, como, por ejemplo: el régimen de Alfonso XIII, La República, la Guerra Civil, la posguerra, el franquismo, la transición e incluso la deseada democracia. Además, presencié de primera persona el cambio económico y social del pueblo alicantino de Altea, una villa de la Marina Baixa que transformó su fuente económica principal de agricultores y pesqueros de autoconsumo a un municipio turístico.

Sin embargo, mi reportaje tuvo que cambiarse, ya que, mi abuelo tuvo una involución de salud debido a sus dos tumores, uno de riñón y otro de páncreas, a mediados del mes de marzo, coincidiendo justamente con el inicio del Estado de Alarma en España. Este hecho, me dificultó bastante el trabajo, y, por lo consecuente, no pude realizar más entrevistas a mi fuente principal, mi abuelo Desiderio, debido a su estado físico.

Desgraciadamente, mi abuelo paterno, Desiderio Pascual Bou, (ultimo abuelo mío con vida) falleció el 30 de abril a las 12 horas del mediodía. Pasando a la lista de fallecidos que no tuvieron un velatorio ni un funeral con normalidad debido a la crisis sanitaria de la Covid-19.

Por los acontecimientos vividos durante estos meses, pensé en transformar mi reportaje en un pequeño homenaje a mi abuelo. Y, decidí, escribir un micro relato periodístico para explicar cómo eran las entrevistas con mi "iaio" y como él respondía a mis preguntas. Acabando el relato con su entierro. La pieza se escribió

en “valencià”, ya que, era su lengua materna. Y también, por la normalización de una de las dos lenguas cooficiales de la Comunitat Valenciana (País Valencià).

2. Material y método de trabajo

Cronograma de trabajo y pasos en la elaboración del relato

Actividad	Febrero				Marzo				Abril				Mayo				Junio			
Semana	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Anteproyecto																				
Entrevistas																				
Recopilación																				
Cambio idea																				
Relato																				
Medium																				
Memoria																				
Entrega																				

- 24 de febrero comienzo del trabajo (después de inclinar ideas anteriores)
- 25 de febrero creación del primer cuestionario para la primera entrevista
- 26 de febrero primera entrevista con mi abuelo
- 27 de febrero recopilación de información importante
- 7 de marzo segundo entrevista con fotografías
- 8 de marzo recopilación de información importante
- 18 de marzo tercera entrevista
- 19 de marzo recopilación de información
- 9 de abril cuarta entrevista
- 10 de abril recopilación de información
- 30 de abril fallecimiento de mi abuelo (cambio de trabajo)
- 11 de mayo empezar a escribir un relato periodístico sobre mi abuelo para rendirle un gran homenaje a través de la información obtenida de las entrevistas y manuscritos personales suyos.
- El mes de mayo se buscó información adicional a través de mi padre, Juan José Pascual, mi hermana Alba Pascual, de sus sobrinos Vicent Ciudad Ripoll y Miquel Morales Ciudad y de vecinos como Joan “Vixac” Ripoll

- 4 de junio finalización del relato periodístico y subida la plataforma “Medium” con contenido multimedia
- 5 de junio realización de la memoria
- 19 de junio entrega

2.2 Dificultades en el proceso de investigación.

Obviamente el gran obstáculo de mi trabajo fue el estado físico y de salud de mi abuelo. Mi tutor, Miguel Ors Montenegro, me propuso como objetivo principal realizar 15 horas de grabaciones para conocer el máximo número de vivencias personales de mi abuelo. Las dos primeras entrevistas fueron factibles, ya que, mi abuelo se encontraba en un estado físico y mental envidiable por su longeva edad. Sin embargo, las siguientes fueron más costosas debido al empeoramiento de salud. Y por desgracia, el fallecimiento de Desiderio me impidió realizar las 15 horas de grabaciones.

Otra dificultad fue mis estudios, ya que, en el curso académico yo vivía en Elche y debía de esperar a los fines de semana para poder realizar entrevistas a mi abuelo Desiderio. También, escribir un relato sobre un familiar directo que falleció no era una tarea nada fácil. Y con, la crisis sanitaria de la Covid-19 dificultó aún más el trabajo por la situación anormal que se vivía por aquel entonces.

2.1 Fuentes propias y estructura.

El relato se podría estructurar de la siguiente manera: Una introducción explicando el motivo de la idea del trabajo y el porqué de la obra (escrita en primera persona y en lengua valenciana). Después en el núcleo de la pieza se estructuran las cuatro entrevistas realizadas, cada una de ellas con una introducción, y escritas en una forma indirecta, después, se estructura la parte final del trabajo, que son: los últimos días de su vida y su entierro.

Las fuentes utilizadas para trabajo fueron las entrevistas realizadas a mi abuelo, fotografías antiguas de su propiedad, manuscritos, documentos y notas personales de su propia persona. Y la ayuda de mis padres, Juan José Pascual y Olalla Sánchez, mi hermana Alba Pascual, de sus sobrinos, Vicent “teulai” Ciudad y Miquel Morales. Y de

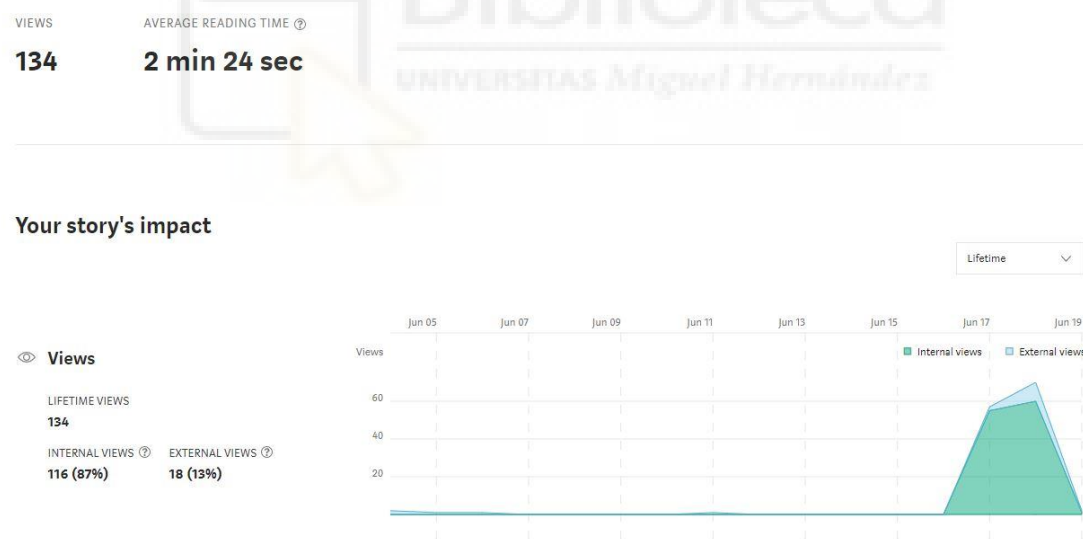
nuestro vecino Joan “Vixac” Ripoll. Todas estas personas me ayudaron a recopilar datos y configurar la estructura del trabajo.

2.4 Campaña en redes sociales.

La estrategia de difusión plantea el objetivo de promocionar el reportaje a lectores que tuvieran una gran relación con Desiderio Pascual, como pueden ser familiares o vecinos de la localidad alteana. Ya que, el reportaje va sobre él y sobre su visión del pueblo de Altea. Así que, se publicó en mis redes sociales personales (Facebook y Twitter), por el motivo, que, en estas, mis seguidores son mayoritariamente vecinos del pueblo de Altea y familiares directos.

2.5 Repercusión del reportaje en redes sociales.

El reportaje se divulgó mediante la plataforma online Medium el 5 de junio de 2020. Se difundió por las redes sociales (Facebook y Twitter). Provocando que tuvieran las siguientes visualizaciones. Donde se muestran la siguiente figura:

Podemos observar que durante el día 5 junio al 19 de junio de 2020 (14 días) hubo unas 134 visualizaciones y un tiempo medio de lectura de 2 minutos con 24 segundos.

3. Título del reportaje publicado

Link de la pieza (aquí se puede visualizar los videos):

https://medium.com/@Ruben13_Pascual/el-meu-iaio-desderio-pascual-bou-una-vida-plena-de-99-anys-1921-2020-f96df3655798

El meu iaio, Desderio Pascual Bou, una vida plena de 99 anys (1921–2020)

Converses entre un nét i el seu iaio sobre la vida en el segle XX al poble alteà

Juny de 2019, Desderio amb 98 anys, llegint el diari "El informació"

Afrontar-se davant d'un document en blanc mai ha sigut una tasca fàcil, sempre n'hi ha una por iniciar que impedeix començar a escriure les primeres línies. Sobretot, després de la gran il·lusió que vaig iniciar aquest treball (fer una investigació de les vivències del meu iaio). Als alumnes de les universitats sempre tenen un elevat esglai cada volta que senten la paraula TFG (Treball de fi de grau). Jo no vaig ser diferent, i eixa por la tenia dins del meu cos. Tanmateix, el professor Manuel Pascual em va oferir fer dos tipus de treballs, un relacionat amb la cobertura informativa del jutge del procés, un altre, relacionat, amb

l'ètica periodística per informar sobre els menors. Malgrat això, eren tasques molt costoses i avorrides. Pense que un TFG és un treball que s'ha de gaudir i demostrar

els coneixements obtinguts durant els quatre anys de carrera. Per això, mai vaig estar al 100 per cent de realitzar aquestes investigacions que en va oferir el professor Pascual.

No va ser fins al 24 de febrer, a l'inici del segon semestre universitari, quan en va donar la idea de fer aquest treball. En les classes de Periodisme Cultural, el professor Miguel Ors, sempre demanava per introduir la docència que els alumnes digueren notícies d'actualitat o qualsevol esdeveniment interessant que haguera passat (Era un forma de passar llista als alumnes i trencar el gel de l'inici de la classe). Doncs, eixe 24 de febrer de 2020 va ser el 99 aniversari del meu iaio, Desiderio Pascual Bou, una persona que va arribar aquella a edat amb un físic i una mentalitat envejable. Per tant, per a introduir la classe de Periodisme Cultural vaig decidir compartir amb els companys aquest esdeveniment tan important per a mi. Un home de la meua família va presenciar grans moments històrics del segle XX. Com per exemple, el règim d'Alfons XII, La II República, el seu serveix en Alcoi en la Guerra Civil, la dura postguerra, el franquisme, la transició o l'inici de la desitjada democràcia. Quan vaig acabar la meua intervenció, el professor Ors en va dir: "¿Por qué no haces el TFG sobre él? Si quieres te lo dirijo yo". Quan vaig sentir això se'n van il·luminar els meus ulls com a plats. I li vaig dir que sí. Aquest treball seria una forma de conservar records i la memòria del meu iaio, llavors, gaudiria fent-lo. Per tant, vaig comunicar al professor Pascual que no faria el treball amb ell perquè en motivava més escoltar i gravar tot allò que el meu iaio aniria dient-me de les seues vivències en les futures entrevistes que anava a fer-hi. Em va saber molt greu deixar a banda al meu professor i amic Pascual, van aconseguir una gran relació al primer quadrimestre en la seua assignatura de "Dret de la Informació". Però, ho va comprendre perfectament.

Primera entrevista: 26 de febrer de 2020

Aquell dia per matí estava esperant que el meu iaio tornara del seu hort, ell sempre s'alçava a les 7 del matí i tornava a les 12 del migdia. Quan va tornar i es va seure en la cadira per a posar les notícies com feia de costum. Jo amb la meua gravadora i amb un qüestionari que en va facilitar el meu professor. Vaig entrar a la seua habitació com un periodista a la recerca d'una exclusiva. En vaig seure a la vora del llit, mentre ell es trobava en la cadira. I vam començar a xarrar. Quan vaig veure que Desiderio parlava sobre la Guerra Civil, vaig encendre la gravadora, d'una forma silenciosa i discreta per a què ell no sabera que estava sent gravant. (El meu objectiu era fer-ho més natural possible).

Llavors el meu iaio en va contar aquesta informació:

Quan el meu iaio tenia disset anys, a l'últim trimestre de la Guerra Civil espanyola, l'exèrcit republicà estava reclutant a joves de la quinta del 21. Aleshores ell va ser allistat i se'n va anar Alcoi. No es va poder acomiadar de s'ha mare, per tant, li va escriure una carta dient-li que s'hi ha anava a la guerra. El xic que li va donar la carta a Josefina Bou, la mare del meu iaio, li va dir, que molts joves s'amagaven per a no anar a la guerra i que si volia, podria anar per el seu fill a Alcoi. Per tant, Josefina, no

s'ho va pensar dues vegades, i va anar per Desiderio des de la finca de La Foia (Altea) a Alcoi, ciutat on tenia germans i germanes. Justament, quan Josefina va arribar a Alcoi, la guerra estava a punt d'acabar, i quan va trobar al seu fill, van poder fer camí a casa. Van tornar caminant i quan van fer nit en el poble

de Benimantell (lloc on el meu iaio va viure els seus primers vuit mesos de vida) li van comunicar que la guerra havia conclòs.

Fotos de carnet del meu iaio (dècada dels 90)

Tanmateix, el germà de Desiderio, Batiste Pascual Bou, no va tindre la mateixa sort que el meu iaio. Batiste era tres anys major que Desiderio (va morir el setembre de 2019 amb cent un anys) i desgraciadament va participar tota la guerra amb el bàndol republicà. Va lluitar en guerres com la de l'Ebre, Terol o Castelló. En la del Ebre és on l'exèrcit republicà va anant perdent terreny, Negrín, volia recuperar Castelló, segons el meu iaio era impossible guanyar, els republicans no tenien armament suficient, i els que tenien no eixia de Cartagena. Llavors les trompes de Franco van tombar el pont (molts van morir ofegats al riu) i els republicans van d'haver de fugir fins a França. Per tant, molts soldats republicans van ser exiliats a França. Segons Desiderio, el seu germà en el país gal, no patia fam i vivia bé. Però ell volia tornar a la seua terra. Allí, Batiste havia de decidir a quin camp de concentració anar, al qui tenia en un cartell el nom de Franco o al qui tenia el nom de Negrín. Per consegüent, Batiste va decidir anar camp de Negrín. Però, no podria tornar fàcilment al territori valencià, el germà del meu iaio necessitava un aval, perquè si tornava a Altea corria la sort de ser assassinat. Ell va ser membre de la CNT, a més, la seua ideologia no era l'adequada segons el bàndol franquista. Eixe aval necessari era com una prova per a demostrar que el senyor Bautista Pascual Bou no era un "rojo". Gràcies que els pares del meu iaio que tenien amistats franquistes, Batiste va aconseguir els avals de seguida, i va poder tornar, encara així, va ser jutjat i investigat per la Guàrdia Civil. Però va poder tornar al seu poble i a la seua faena de llaurador en fica La foia sense cap problema

Després de tindre ja 9 minuts de conversa, i es feia que s'hi ha acabava la conversa, vaig preguntar pels primers anys d'escola, ell en va respondre el següent:

Abans de la guerra, al fi de la dècada dels vint i als principis dels trenta, Desiderio i Batiste anaven a escola. En eixa dada, el col·legi se situava en nucli antic d'Altea, com tots els edificis institucionals, l'ajuntament, l'edifici de la Guàrdia Civil... Allí, al poble antic alteà, rodejat per la seua muralla i pels seus dos portals, el vell al carrer major i el nou al carrer Fondo. Anys després, els germans van canviar d'escola, i se'n van anar a fer classes a Cap Blanch, allí n'hi havia un professor particular anomenat "Don Francisco", un home que li agradava molt la mar i era patró de vaixell. Com tots els xiquets de l'època, una volta que Desiderio podria treball, als cap dels 14 anys, va haver de compaginar la seua faena de llaurador en la finca de La Foia, on son pare, Bautista, era el caser de l'amo de la finca, amb la seua faceta d'estudiant.

Després de la guerra, el pare de meu iaio, va rebre la meitat de la finca on treballava perquè l'amo no podria fer-se càrrec econòmicament d'ella. En la part de l'amo, es van plantar tarongers, i Desiderio, va ser encarregat de treballar la terra. Més avant, es va vendre la finca a un estranger, on li va cuidar la finca durant dotze anys. Fins que, arribarà l'època del "boom" turístic i es va començar a construir bungalows a la finca, a més, els jornals de les persones van incrementar i l'economia espanyola començava a evolucionar molt positivament. En aquell

moment, Desiderio es va jubilar amb 65 anys. Ell pensa que a estar treballant tota la seua vida al camp ha pogut arribar una edat molt avançada, ja que, mai ha estat exposar als perillosos gasos de les fàbriques.

Després d'aquesta resposta, durant uns minuts de silenci, vaig preguntar pels pares del meu iaio, és a dir, els meus besavis. Josefina Bou i Bautista Pascual

Ell en va respondre que son pare tenia el malnom de “foiero” per la seua faena en la finca de “La Foia” i que era un home de dretes (cosa que va sorprendre prou, ja que els seus tres fills i filla eren d'ideologia contrària) perquè s'ajuntava en els senyorets del poble. També en va dir que la família de son pare eren 6 germans i que alguns d'ells vivien en França. Resulta que el pare del pare del meu iaio, és a dir, el iaio de Desiderio va estar fent faena a París i a Nova York (aquest fet en va deixar bocabadat, un home nascut a Benimantell haguera viatjat tan lluny, i haguera tornat al seu poble natal). Bautista Pascual, el pare del meu iaio, va fer el servici militar durant tres anys a Melilla, quan Espanya tenia colònies a Africà. (Una altra persona nascuda en Benimantell, que havia eixit fora del territori valencià i espanyol)

Després li va tocar el torn de parlar de sa mare, Josefina Bou. La família Bou es podria definir com una família: alcoiana, llauradora i de pastors. Eren 9 germans (son pare es va casar amb dues dones) i els malnoms de la família eren “els peixets” i “els bollets”

Després de parlar de les persones que va dur al món a Desiderio Pascual l'any 1921. Vaig preguntar per la persona més important de la seua vida, és a dir, la seua dona, Margarita Ciudad Ripoll, la meua iaia

Boda del meu iaio i la meua iaia (any 1953)

Ell en va respondre que les seues famílies eren molt amigues des de que ells eren xicotets. Llavors, Margarita va ser la dona de la seua vida. La família Ciudad tenia com malnom “sacristia” i eren una família de llauradors i posseïen una finca al Montahud. Com bona família alteana, els Ciudad, va participar en la construcció de l'església de la nostra senyora del consol l'any 1913, símbol del poble alteà per la seua gran cúpula blava, més coneguda com “La Cúpula del Mediterráneo”. Margarita abans de tindre el seu únic fill, va tindre un avortament involuntari, fet que va deixar marca al matrimoni.

En acabar la seua resposta, i veure decaigut a Desiderio pel seu últim testimoni, se'm va ocórrer preguntar pel seu oci. Que feia per a entretenir-se i passar el temps?

Sense pensar-vos-el dues vegades en va contestar que el cine, abans no existiria tantes alternatives d'oci com hui en dia. Per això, el cine era la devoció del meu iaio. Desiderio va començar anar al cine quan era un xiquet, amb set anys. Per descomptat, el cine era mut, i al poble alteà se situava al carrer de la Filharmònica. Tanmateix, a mesura que es va fer major, i l'arribada del regiment franquista, el cine va perdre màgia per la seua censura. El NO-DO començava a ser de visió obligatòria per fer-hi propaganda al “caudillo”. A més, l'església també censurava les pel·lícules, i manava a sacerdots a fer autories per si es projectaven obres amb possible contingut sexual o amb blasfemi'ns a la religió cristiana. Aquest fet va crear tristesa al meu iaio, un catòlic convençut que odiava els abusos de l'església.

En acabar aquest testimoni, li vaig preguntar per la lectura, i per la seua música preferida.

Ell en va dir que sempre havia llegit en castellà, una llengua que mai no ha pogut dominar totalment. Desiderio va aprendre la llengua castellana per l'escola, i llegint novel·les com "El Don Quijote de la Mancha" de Cervantes o un relat curt com "La metamorfosi" de Kafka. Llibres que van marcar una gran revolució lletària, cosa que en va sorprendre que un llaurador que no tenia un gran poder adquisitiu arribarà a llegir aquestes grans obres. A més, ell mai va aprendre a escriure en valencià, paradoxalment, ell pensava en valencià i escrivia en castellà. En la música, en va dir que li agradava els cantautors i artistes valencians com: Camilo Sexto, Francisco o Nino Bravo

A finalitzar la resposta sobre la lectura, va vindre el torn de la política

Desiderio no va poder votar durant l'època de la república a causa de la seua minoria d'edat, ell es va recordar de les votacions de Franco, els referèndums de la llei de successió i una llei orgànica. Clarament es recordava que obligaven a votar que "sí" i no eren votacions neutres. Ell manifesta que va poder votar lliurement en la democràcia, va votar que sí al referèndum de la Constitució Espanyola. I sempre ha votat al Partit Socialista Obrer Espanyol, PSOE. Ell sempre ha pensat que amb les esquerres sempre ha viscut millor, ja que estava fart de les dretes perquè segons ell, només volien que els obrers feren "més i més faena" sense tindre compte el seu benestar.

Després de la política li vaig preguntar sobre el poble d'Altea

Ell va declarar que Altea és un poble meravellós d'agricultors i pesquers, i que ha evolucionat com a poble turístic. Tanmateix, reconeix que antigament els pobles d'envoltant de Marina Baixa estaven més desenvolupats que Altea, això ho diu, perquè per a comprar sempre hauria d'anar als pobles de costat, i a més, que la Cooperativa de Callosa d'en Sarrià era més avançada tecnològicament que la d'Altea perquè rebria sempre el material modern abans, i també, Altea va perdre territori amb L'Alfàs del Pi (La Serra Gelada) i amb Callosa (Les fonts de Montroy). Cada poble d'envoltant era conegut per un ofici. Per exemple, La Nucia era un poble de paners i Callosa d'en Sarrià era un poble de sabaters (espardenyers).

En acabar aquesta resposta sobre Altea, se'm va ocórrer preguntar sobre els seus amics d'infantesa.

En aquesta pregunta, vaig veure unes il·luminacions als seus ulls, i en va dir, que la seua etapa més feliç de la seua vida era quan ell va ser jove i jugava amb els amics. Ell s'encordava dels seus amics Juanito i Enrique. Amics que també van treballar en la finca de La Foia. Especialment d'Enrique, aquest amic va tindre un desenllaç tràgic en la seua vida. Es trobava sense pare, perquè aquest treballava a França, a més, sentia que en sa casa no el volien prou, i volien més a la seua germana (un sentiment que el meu iaio també tenia amb el seu germà major Batiste). Per tant, per aquesta emoció, Enrique va decidir suïcidar-se amb un revòlver. Agraïdament, va sobreviure però la bala li va deixar cec de per vida. Els seus últims anys, els va viure amb la seua germana a la casa d'una dona rica (tenia com malnom "Corbari) i es va apuntar a l'ONCE. Enrique va morir per una intoxicació alimentària.

Després d'aquest tràgic succés van xarrar sobre la segona guerra mundial.

Ell s'informava gràcies a la ràdio, mitja de comunicació de masses en l'època. Especialment Desiderio escoltava Ràdio Nacional per informar-se de la II Guerra Mundial, i en la clandestinitat, escoltava Ràdio Pirenaica, una emissora en contra del règim de Franco i amb una ideologia comunista. Perseguida per la destapo.

Es recordava de la "División Azul" (un veí de La Foia va ser membre, es deia "Torrero" de malnom, i estava molt afectat psicològicament per les barbaritats de la guerra) segons Desiderio, la "División Azul" n'hi havia soldats voluntaris i obligats, amb bon salari, i a més, després de la guerra tenien molt de privilegis al règim. El meu iaio se'n recordava de l'espionatge dels americans, l'abastiment alimentari que proporcionava Franco als nazis, que a Rússia va ver 20 milions de morts i que Alemanya va perdre per la cerca de gasoil al país roig, i que, els soldats nazis no van poder suportar el fred.

Duríem quasi dues hores d'entrevista, i vaig veure al meu iaio estava cansat, vaig decidir finalitzar l'entrevista i continuar un altre dia. En vaig acomiadar d'ell, i li vaig dir que en volien dins d'una estona a l'hora de dinar. A la vesprada, vaig escoltar les gravacions i apuntar tots els punts interessant de la nostra conversa en uns folis en blanc. Quan vaig acabar de sentir tots els àudios i tindre la informació rellevant. Li vaig enviar el següent correu al meu professor Ors:

¡Hola Miguel!

Soy Rubén Pascual, el chico de Altea de Periodismo Cultural

He entrevistado a mi abuelo de 99 años, y tengo una grabación suya de una hora y media (He intentado enfocar la entrevista en tres partes (PreGuerra, Guerra y Postguerra) Algunos de los temas más interesantes que pude extraer de las grabaciones fueron los siguientes:

Durante la Guerra:

-Participó en el último trimestre de la Guerra Civil en Alcoy, pero no entró en frente de combate por su juventud

-Su madre escondía amigos republicanos y también fue Alcoy cuando acabó la guerra a buscarlo

-Su hermano (miembro de la CNT y murió el año pasado con 101 años de edad) estuvo toda la guerra y participó en la guerra del Ebro entre otras muchas más

-Cuando se acabó la guerra tuvo que obtener a avales de su familia para volver a España (su hermano), estaba en Francia y no pasaba hambre según mi abuelo

-Según mi abuelo, Negrin no tenía material suficiente para ganar la guerra y además el material no salía de Cartagena

Preguerra

-Con 8 meses se mudó de Benimantell a Altea porque su familia trabaja en la finca de un señor (su padre obtuvo la mitad de la finca porque el dueño no podría pagar jornales)

-Fue a la escuela junto con su hermano, y también tuvo un profesor particular. Con 14 años empezó a trabajar en la finca e iba por las noches a la escuela

-Su padre era de derechas (lo contrario de sus hijos) estuvo en Melilla y su abuelo trabajo en Nueva York y París, aparte tuvo varias esposas y varios hijos (algunos en Francia)

Postguerra

-Conoció a su mujer porque las familias eran muy amigas desde que eran pequeños

-Su principal entretenimiento era el cine

-Aprendió castellano por la escuela leyendo libros como "Don Quijote" o "El Corazón"

-Siempre ha votado al Partido Socialista, odia a las derechas, tuvo mala época con los "señoritos"

-Su amigo de la infancia (Enrique) se quedó ciego por un intento de suicidio con un revólver (no se sentía querido, querían más a su hermano mayor, cosa que él también sintió con su hermano)

-Se considera católico practicante

-Escuchaba radio pirenaica y radio nacional para informarse

-Fue socio fundador de la Cooperativa de Altea

Ahora mismo, no sé por dónde enfocar mi reportaje. ¿Qué temas piensa usted que sería mejor indagar para hacerle futuras entrevistas?

¡Gracias! Espero su respuesta.

Saludos,

Rubén,

La resposta de Miguel Ors va ser que una segona entrevista podria ser amb les seues fotos, i que de moment, anaven per un bon camí. Per tant, ens acostaven a març, i jo no vivia amb ell perquè en trobava a Elx estudiant, aleshores, havia d'esperar al cap de setmana per a tornar a Altea i continuar la conversa amb el meu iaio Desiderio.

Segona entrevista, 7 de març

El divendres 6 de març vaig tornar a ma casa d'Altea. Li vaig preguntar a ma mare si tenia fotos del meu "uelo". Desgraciadament, només en el seu armari de fotos familiars, vam veure una foto de la boda de Desiderio i Margarita de l'any 1953, i algunes fotos més que eixia junt amb la seua dona en la boda del seu fill, l'any 1984. Llavors, vaig esperar-me a l'endemà per pregunta-li directament al meu iaio.

Vaig fer la mateixa jugada que en la primera entrevista de 26 de febrer, en vaig esperar a les 12 del migdia a què Desiderio tornara a la seua habitació. I directament, li vaig preguntar: "Bon dia, iaio, no tindràs per casualitat fotos teues per ací?", tot seguit, Desiderio en va respondre que si, i amb l'ajuda del seu basto, va traure una espècie d'estoig gran, envoltat amb una borsa de plàstic del "Burger King" que es trobava baix de l'armari. Concretament, al costat dret, al cantó fons de la paret, del qual era necessari el basto per a traure l'estoig. A veure que estava tan amagat vaig pensar que seria d'un elevat valor sentimental per a ell. Quan Desiderio va obrir

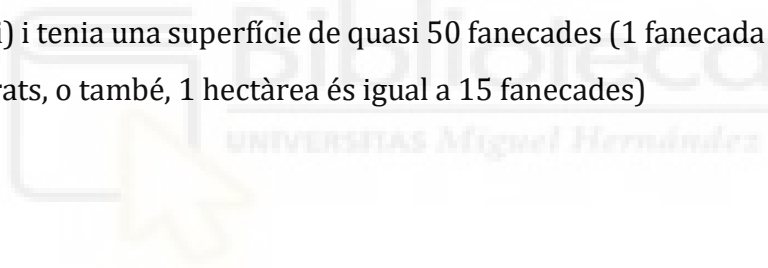
l'estoig, va començar a traure el següent: documents, diners, estampetes de verges.... I de sobte, va començar a traure fotos: fotografies de la boda del seu fill, imatges del seu fill xicotet, fotos construint una casa en la finca La Foia, fotos treballant en un camp de tarongers, fotos de carnet antigues de la seua dona, fill i ell, una foto del seu

segon germà (Vicent) i ell duen un tractor carregat de meles, fotos de la seua boda. Entre altres moltes més. A visualitzar aquestes imatges vaig comprendre perquè les tenia tan amagades.

(Desiderio collen taronges de la finca La Foia, dècada dels 70)

Després de fotografiar les fotos, vaig encendre la gravadora i vam reiniciar la conversa del passat 26 de febrer

En va explicar que en aquella època era molt difícil fer fotografies, hauríem d'anar sempre a un fotògraf, perquè òbviament en aquells anys era molt difícil tindre una càmera fotogràfica pròpia. Aleshores les imatges més antigues eren dels anys seixanta paca enrere. Les fotos més atingues eren les de carnet d'ell i de la seua dona, per descomptat, en blanc i negre. I algunes altres del seu fill Juan José (mon pare). Una es trobava en la finca La Foia i l'altra en una tenda de fotografia jugant amb uns joguets (en aquella època el seu tindria 6 anys no tenia moltes joguines). Les fotos més modernes, serien de la dècada dels setanta, eren quasi totes en la finca, fen faena en el bancal de tarongers, construint un magatzem per les ferramentes o collen meles. En va sorprendre molt veure al meu iaio tan jove en eixes fotografies. I que la finca de La Foia fora tan gran, ocupava l'actual partida del Planet d'Altea fins a l'Albir (L'Alfàs del Pi) i tenia una superfície de quasi 50 fanecades (1 fanecada és igual a 832 metres quadrats, o també, 1 hectàrea és igual a 15 fanecades)

El meu iaio conduint amb el seu germa Vicent en l'època de collida de les meles, aproximadament dècada dels 70 (Eren quatre germans, Batiste, Desiderio, Josefina i Vicent)

Després de parlar de les fotos, vaig preguntar altra volta per la Guerra Civil, però aquesta volta van parlar dels camps concentració feixistes produïts després de la guerra.

Ell va parlar dels cosins germans alcoians de la seua mare, concretament Emilio, va morir fen treballs forçats en un camp de concentració feixista, duen sacs de ciment i d'arena. També ell reconeix que n'hi havia camps de concentració on no es passava fam i vivien consideradament bé. Depenent de qui manava als camps es patia més o menys.

En acabar aquest testimoni, van parlar sobre les ideologies polítiques que n'hi havia en la seua família

Desiderio deia que son pare era de dretes perquè estava obligat, ja que feia faena per als senyorets, i fins i tot, va arribar a fer amistat amb ells. Tanmateix, el meu iaio sempre s'ha considerat una persona d'esquerres. Segons ells, les dretes i els senyorets sempre volien llevar els drets als obrers i abusaven molt aquests. Segons el meu iaio, els treballadors no tenien "dret a res" i quan manava l'esquerra "la veu de l'amo es rebaixava". A més, es recordava que la seua pensió sempre ha sigut millor amb governs d'esquerres.

Quan va finalitzar aquest testimoni, se'm va ocórrer pregunta-li per la Cooperativa Agrícola d'Altea on els llauradors del poble alteà se'n van unir per fer més força a l'hora de vendre els seus cultius.

Ell en va dir que la cooperativa es va fundar ja en democràcia, i que va ser una idea molt innovadora, ja que, els llauradors no treballaven per un empresari concret i junts feien més força i eren més competitius. No obstant això, reconeix que la cooperativa de Altea no ha funcionat (actualment ha sigut fallida pels deutes). Segons ell, els que han manat no han tingut la sort de duro bé i s'han clavats en uns deutes econòmiques molt grans. A banda, reconeix que la cooperativa veïna de Callosa d'en Sarrià sempre ha funcionat bé, ja que ha tingut un poc d'indústria i sempre han rebut els materials moderns molt abans que Altea que sempre estava més enrederida. Ja que, a Altea només n'hi havia agricultura i pesca d'autoconsum, i per tant, no hi havia molt de comerç. Llavors, econòmicament Altea estava molt enrederida en comparació.

A continuació, després d'un llarg silenci, vaig veure que la conversa tenia perill d'acabar-se. Aleshores, vaig preguntar el primer que va vindre al cap. La mort de Franco i aturament del franquisme a Espanya.

En va dir que estaven tots molt contents (li va eixir una rissa fluixa que sense voler me la va contagiar). Desiderio en va dir que amb la mort de cap de l'Estat en aquell moment va sentir felicitat, ja que va ser un dictador que va afusellar i assassinat a moltes persones. Segons el meu iaio, Franco de matí quan s'alçava i es prenia el seu cafè matiner al seu "Palacio" només feia que signar penes de mort. Aleshores, Desiderio, amb la mort del "caudillo" tenia l'emoció d'alegria perquè veia que a poc a poc arribava per fi la desitjada democràcia.

El meu iaio construïnt un magatzem per guardar les ferramentes del camp (començava el "boom" turístic llavors la finca es feia més xicoteta)

Llavors vaig preguntar per la transició espanyola

Ell en va respondre que va entrar un ministre anomenat Adolfo Suárez, posat pel rei Joan Carles I, i aquell ministre i futur president va ajudar molt a fer la transició espanyola. Després es va recordar del referèndum per la votació de la “Carta Magna”, és a dir, la Constitució Espanyola de 1978.

I després, sense preguntar-li, en va dir: “eixe el Carrero Blanco el va matar l’ETA no?”. Per tant, li vaig preguntar: “que te’n recordes d’això”?

En dir que eixa persona se suposava que anava ser el successor de Franco. Blanco anava tots els diumenges a missa i feia sempre la mateixa ruta. Aleshores ETA sabia perfectament on posar-li la bomba. L’explosiu era dinamita i el van posar al seu cotxe, i ell es va sorprendre de l’alt que va pujar el cotxe. També es recordava dels segrestos d’ETA, com per exemple: a un funcionari de presons o també dels assassinats a policies de la Guàrdia Civil. També en va parlar de les barbaritats que va fer els GAL “terrorisme d’estat”, com els assassinats de dos xics sense demostrar que eren de l’ETA. Ell pensava que devien ser jutjats. I se’n recordava d’alguns ministres i guàrdies que van ser tancats per això. Però això si, Desiderio deia que ETA havien fet molts atemptats i que es passava molta por. Segons ell, a ETA se li va acabar el seu poder quan França es va adonar que eren terroristes i no polítics. Llavors els etarres o tenien més difícil per amargar-se al país gal.

Després d’un altre silenci llarg, vaig pensar preguntar-li pels llibres que llegia

Ell en va dir altra volta que llegia llibres com “El Quijote de la Mancha” o “El Corazón”, i es va recordar de la seua etapa d’estudiant d’escola. Desiderio deia que en l’escola feien gramàtica, aritmètica i regles de tres, segons ells, les coses més difícils es feien en batxiller, com arrels quadrades (ell no va arribar a batxillerat). El meu iaio, es recordava de quan feia dictats a l’escola, i si feia faltes era castigat. Ara s’encordava d’un altre professor que es deia “Don Rodrigo”, mestre que li corregia els dictats.

(“Don Francisco” l’altre professor donava classes a les nits als majors com a Batiste, el germà gran del meu iaio, o els seus amics Enrique o Juanito, només anaven xics a l’escola)

A continuació sense preguntar res, Desiderio va començar a parlar de “La Misión” que era quan se’n va acabar la guerra i va vindre uns “frailes” manats per Franco al poble alteà

Ell en va dir que amb l’arribada de Franco al poder, els “Frailes” havien de fer “La Misión” a tots els pobles espanyols. Consistia a obligar a tota la gent del poble fora a missa i a les processons durant quinze dies. Desiderio es recordava quan anaven als bars per obligar a la gent esquera a les processons o que foren a missa. Els clients no s’ho pensaven dues voltes i eixien del bar per por a acabar en la presó. El meu iaio deia que duran aquest període resaven als matins i a les vesprades, a més, cantaven cançons religioses i els obligaven a jurar la bandera, ho feia l’alcalde primer i després tots darrere. Segons el meu iaio, ell mai va vessar la bandera espanyola amb el símbol franquista.

Parlant de l’església i les misses. Li vaig preguntar sobre la seua boda amb la seua dona Margarita.

En va respondre que eixa època estava malt vist ser parella, i que està, no fóra casada per l’església. Aleshores, quan van començar a eixir junts com a parella es van casar de seguida. La boda va ser molt senzilleta en l’església de la Nostra Senyora del Consol d’Altea, després van fer una xocolatada per a celebrar-lo i la “Luna de miel” la van fer a València.

(El meu iaio i la meua iaia a la boda dels meus pares a l’any 1984)

Duríem aproximadament una hora d'entrevista, i s'apropava l'hora de dinar. Llavors vaig decidir finalitzar l'entrevista. A la vesprada, vaig escoltar les gravacions i vaig tornar a puntar tot allò que en va parèixer interessant. Estava desitjant que fora la setmana vinent per a tornar a xarrar amb el meu iaio. Veia que era una manera de distraure al meu iaio i que s'oblidaria per uns minuts dels seus dolors al seu cos, a més, veia que desfruitava parlar i contar les seues vivències i opinions.

Tercera entrevista: 18 març de 2020

Justament eixa setmana començava l'estat d'alarma a Espanya a causa de la crisi sanitària de la Covid-19. Llavors vaig tornar divendres a ma casa d'Altea sense saber que anava passar amb el nostre futur. A més, desgraciadament això es va ajuntar amb l'estat físic del meu iaio Desiderio. Començava a tindre una "baixona" considerable, el cos no li responia com li responia el cap, pel consegüent, va començar a caminar cada volta menys i a menjar cada volta menys. Aleshores, ja no seria fàcil entrevistar-li perquè el pobre només pensava en els seus dolors i en la mort. Com li agradava dir a ell, "el tio de la corbella". De sobte, un dimecres de 18 de març a la nit va vindre amb el seu basto i amb dificultat de caminar al saló de casa i es va seure al costat meua. Sense tindre cap qüestionari davant meua en va començar a parlar de les seues vivències del passat. Per tant, vaig pensar que seria ideal encendre la gravadora del mòbil i continuar la conversa del passat 7 de març.

El meu iaio davant de la casa del amo de la finca (dècada dels 70)

De sobte, després de trencar el gel i iniciar la conversa, li vaig preguntar com era la vida en serveix.

En va dir, que duran els tres mesos de servici, presentaven armes cada dia, que a voltes dormia en terra i que només menjava lentilles i creïlles bullides per a dinar. També, va declarar que la religió era molt important al servici. Al règim n'hi havia un sacerdot i feia missa els diumenges per tota la tropa, i a Setmana Santa, tots els soldats tenien l'obligació d'anar a missa i combregar. Desiderio en deia que a l'hora de dir els pecats deia "quatre bobades" perquè li deixaren en pau. També, reconeixia si La República s'haguera mantingut, els soldats no hagueren tingut l'obligació d'anar a missa.

Desiderio a recordar-se de l'obligació d'anar a missa, es va recordar dels referèndums que va fer Franco. On eren unes votacions sense cap mena de neutralitat. Tots devien

votar que sí. A més, eren votacions paregudes avui en dia, on els votants estaven a puntats al cens. El meu iaio sabia perfectament que els referèndums del “Caudillo” era per a fer veure als països estrangers que el poble espanyol volia a Franco.

Després li vaig preguntar per el seu cunyat, Jaume Ciudad Ripoll, desaparegut en la Guerra Civil.

En va dir, que Jaume pertanyia a la brigada dels quaranta, i que viatjava en un tren carregats de soldats republicans. El bàndol franquista va posar explosius a la via de la locomotora i va fer explotar el tren. Es pensa que Jaume va morir en aquell tren, tanmateix, mai van trobar el cos.

A continuació, el meu iaio va pronunciar la següent frase: “s’han fet més crims que el dimoni”. I en va parlar sobre el comat on estava el seu germà major Batiste

Desiderio va declarar que mataven als soldats que s’escapaven, concretament, 1 de cada 10 per a crear por. Els caps de la tropa deien: “Hasta la última gota de sangre hay que derramar”. També aquests alts caps militars, obligaven als presoners o als soldats que incumbien les normes a clavar el seu propi clot per a després enterrar-los una volta que eren afusellats. Segons el meu iaio eren militars molts dolents que prenién la seua pròpia justícia per la seua mà (els xicotets comandaments sí que eren jutjats). També el seu germà li va contar que va presenciar com una persona cridava de dolor i angoixa “ai mare” (El meu iaio sempre deia que quan una persona cridava de dolor sempre deia la paraula mare, sense anomenar al pare). I una alt càrrec militar fart d’escortar les penúries d’eixa persona li va pegar dos tirs al cap. També, Desiderio en va dir que el seu germà va perdonar la vida d’un pres militar feixista, en volta d’afusellar-lo, van pegar uns tirs l’aire perquè pensaren que el pres havia sigut assassinat i li van deixar escapar, tanmateix, el tinent es va adonar, però va ser “bon home” i va perdonar als companys i a Batiste.

A finalitzar aquestes anècdotes de guerra tan horroroses, Desiderio en va parlar un poc de la postguerra. I de la gent que s'amagava.

La gent que tenia una ideologia contrària al regiment s'amagava dins de les cases o dins de les coves de les serres d'envoltant d'Altea. Si agafen a un amagat, li mataven a ell i a tota la seua família. Només eixien per a menjar i normalment de nit. En la finca de La Foia on treballava el meu iaio. Els seus amics Juanito i Enrique amagaven a dos homes de la població veïna de L'Alfàs del PI.

Després Desiderio en va parlar dels voluntaris (encara que també diu que n'hi havia obligats) de la "División Azul" que van participar en la Segona Guerra Mundial ajuntant als nazis. En van dir que tenien un bon jornal duran la seua estança militar i, a més, a finalitzar la guerra tenien molt de privilegis, com accedir fàcilment a l'exercit o a la Guàrdia Civil

A acabar aquestes declaracions, Desiderio en va parlar un poc de la vida duran el franquisme

Ell en va contestar que als teatres o als cines anaven els sacerdots a revisar les sales per si veien un contingut un poc "sexy" per a censura-ho. També en va dir que les dones no podrien dur un biquini, i devien dur només una peça de banyador. A més, la Guàrdia Civil vigilava les platges. Va testimoniar que la localitat veïna de Benidorm va començar a emetre el biquini perquè l'alcalde, anomenat de cognom Zaragoza, volia iniciar a la ciutat alacantina al turisme de sol i platges, així podrien vendre estrangers. Aleshores, Desiderio es va recordar que a Altea va passar una cosa pareguda a Benidorm, el poble a poc a poc va canviar la seua font econòmica d'agricultura i pesca, a la del turisme i a la de la construcció, posant especialment accent, al turisme.

Llavors li vaig preguntar: “perquè vas decidir sempre treballar en l’agricultura?”. Ell en va respondre que no va anar mai a l’obra perquè només es considerava llaurador.

De sobte, el meu iaio es va recordar dels seus passejos quan era un xiquet pel Carrer Major del poble alteà, i com es venien periòdics i revistes pels carrers

En va parlar del “Tio Cuc”, era com una espècie de carta del poble on es veia per escrit totes les queixes dels ciutadans, si algú feia alguna cosa roïna, podria eixir en aquell periòdic. També, se’n recordava de “La Traca”, era una espècie de revista on denunciava actes dolents de l’església, com per exemple: tocaments de sacerdots a monges. Concretament, Desiderio es va recordar d’una vinyeta de còmic, on n’hi havia un cura amb una navalla i amb un globus que deia: “para servir a dios”. Personalment, a ell no li agradava molt “La Traca” perquè era catòlic practicant, però, tampoc li agradava els abusos de l’església o la seua corrupció. Actualment, ell pensava que els sacerdots d’ara són més democràtics, perquè no es poden clavar tant amb el govern, ja que, aquest, paga subvencions a la fe cristina espanyola. A més, en època de la República, el govern no pagava a l’església, llavors, els sacerdots estaven prou enfadats.

Després d’acabar aquest testimoni, el meu iaio va dir que estava molt cansat i que volia llitar-se, tot seguit, es va acomiadar, i va dir bona nit. Jo li vaig respondre bona nit i fins demà, sense saber que seria la penúltima gravació que anava fer-hi

Finals de març i principis d'abril

El meu iaio passejant al pati de casa (Abril 2020)

Ja ens situaven planament dins del confinament a causa de l'Estat d'Alarma imposat pel govern a causa de la crisi sanitària de la Covid-19. El meu iaio Desiderio es trobava cada volta pitjor, a mesura que passaven els dies, tenia més dificultats per a caminar i menjar. A més, començava a tindre la pell groga. A banda, a la comarca de la Marina Baixa començava l'època del nispro, llavors, mon pare tenia dificultats per a compaginar la faena al bancal familiar amb la cura del meu iaio. Aleshores, en resultava molt difícil tornar a entrevistar al meu iaio, a més, en costava molt veure'l així. Per consegüent, utilitzava la faena de la collida del nispro per a refugiar-me de casa.

El meu iaio sentat al pati de casa (Abril 2020)

No va ser fins al 9 d'abril, vaig veure al meu iaio recórrer molt lentament amb l'ajuda del seu bastó la nostra terrassa de casa. En vaig alegrar d'observar-li caminar després d'uns dies tan fotuts per a ell. Llavors, quan es va seure a la cadira de pati per a descansar, vaig pensar que seria un bon moment per a parla-li. D'amunt se sentia el soroll dels parlars piulant i es feia més agradable la conversa.

Aleshores, com mon pare estava cuidant-li aquests dies van parlar de mon pare.

En va dir que mon pare Juanjo era molt aficionat a la terra, i que a la seua finca de Montahud, és a dir, a la nostra llar. Juanjo va canviar les antigues meles (feia aproximament 3500 kg a l'any) pels arbres dels nispros i tarongers, als principis dels noranta. (Aquell moment vaig pensar en la seua llibreta, on Desiderio apuntava tot, i sobretot, en vaig acordar de les pàgines on apuntava els costos del manteniment dels nispros, com: la collita, els jornals, l'aclarida, el reg, la poda...)

Sempre deia, que el seu fill des de xicotet anava en bici a la finca de La Foia a ajudar-lo sense dir-hi res. I que gastaven maquines per a les meles, com la peladora, el tractoret, o la motet que utilitzava per la seua mobilitat. Després en va dir que mon pare als 14 anys no va voler seguir estudiant i es va emprar en el sector de la fontaneria. En contra de la voluntat de sa mare perquè ella volia que estudiaria medicina.

(El fill del meu iaio, mon pare, en un estudi de fotografies (any 1961))

Després d'acabar aquest testimoni, Desiderio en va parlar de les noves faenes, és a dir, amb l'arribada de l'internet, el món per a ell havia canviat molt (ha canviat tant, que li costa comprendre el món actual) llavors per a ell, gràcies a amb les noves tecnologies, han sorgit nous treballs.

Mon pare de xicotet a la finca de La foia (any 1961)

Desgraciadament, va haver de finalitzar l'entrevista perquè no es trobava bé, Desiderio sentia que s'ofegava.

Dies sense entrevistes

Va passar els dies, i desgraciadament, l'estat del meu iaio va pitjorar molt, fins i tot, amb la crisi del Coronavirus d'aquella època va d'haver anar-se a l'Hospital de la Marina Baixa, situat en la població de la Vila Joiosa. Allí ens van informar que Desiderio es trobava mal a causes de dos tumors, un al ronyó i l'altre al pàncrees (per aquest tumor el meu iaio tenia la pell groga) i que segons com evolucionaven la seua salut aniria empitjorant cada volta més. Llavors, el meu iaio va estar ingressat aproximament una setmana i mitja. Paradoxalment, el cap ho tenia perfectament i ell era conscient de tot, a més, totes les nits quan parlava en mon pare o ma mare o alguns dels meus germans deia que volia tornar a casa, que allí, a l'hospital, no es trobava a gust.

Seria el 22 d'abril quan el meu iaio tornaria a casa, quan vaig arribar després de la meua faena al bancal collen nispro, vaig veure tota la meua família a l'habitació del meu iaio. Mon pare, ma mare, els meus germans i la meua germana. Vaig observar, a Desiderio, ell estava tombat al llit, i ja no podia caminar pel seu propi peu, tampoc podria menjar per si mateixa, ni fer la seua pròpia higiene personal. Mai m'haguera pogut imaginar veure al meu iaio en un estat tan horrorós i vegetatiu, una persona que en dos mesos enrere tenia una mentalitat i un físic envejable per la seua edat que tenia. Tanmateix, el cap ho tenia en prefectes condicions i ell era conscient de tot. Aleshores, parlava en nosaltres sense cap problema.

Passaven els dies, i el meu iaio necessitava en una persona constantment al seu costat, mon pare va haver de deixar a banda la feina del bancal per a cuidar-lo. Llavors, els germans van ser els encarregats de dur avant la terra mentre els meus pares cuidaven del meu iaio. En aquells dies, Desiderio rebria assistència sanitària a domicili. Les infermeres i el doctor Salvador venien a fer-hi cures pal·liatives.

(El doctor Salvador fent-li l'assistència sanitària domiciliària al meu iaio)

Transcorrien els dies, i van arribar a la nit del 29 d'abril, en aquella nit, el meu iaio es trobava molt content per l'ajuda que havia rebut del seu fill, de la seua nora i dels seus néts i neta durant aquests dies. I per tant, volia donar les estrenes de nadal (avançades) als seus néts, perquè estava molt agraït.

Desgraciadament no va poder repetir els diners perquè no tenien canvi, i li van dir que no es preocuparà que ja ho farien demà.

La meua germana Alba i el meu iaio

Van arribar al matí del 30 d'abril, serien les 7:30 del matí, Desiderio es va alçar a uns dolors molt greus. No parava de dir, "ai, mare, que en muic". En aquesta frase en va fer recordar quan ell en deia que quan una persona patia de dolor sempre deia "ai, mare" sense pronunciar mai al pare, com aquell home en la guerra que patia de dolor i pronunciava aquesta frase en l'entrevista del 18 de març. Van transcórrer una hora i mitja, i va vindre el doctor i una infermera a veure l'estat del meu iaio. Ens van informar que el seu estat era molt greu i que moriria en qüestió de dies, llavors, li van sedar per a què no patirà. Desgraciadament, aquell mateix dia, el meu iaio va faltar a les 12:00 del migdia sense patir i a casa, tal com ell volia.

Jo en sentia en una pel·lícula, no em creia la situació que estava vivint, en sentia que hauria de fer alguna cosa, per tant vaig decidir escriure aquesta dedicatòria al meu iaio amb l'ajuda de la meua germana Alba.

“Avui, 30 d’abril de 2020, a faltat Desiderio Pascual Bou el nostre iaio amb 99 anys d’edat. Una persona que ha viscut tot el segle XX. La República, en el front de la Guerra Civil, la dura postguerra, el franquisme, la transició i la desitjada democràcia. Fins i tot, viscut tot això era una persona senzilla, que només buscava la felicitat del seus. Sempre el recordarem com el típic üelo de la terreta, amb la seua Mobilete i el caixo de taronges darrere, amb el cabàs, l’aixa, el gosset i l’esmorzar. Sempre m’havia dit que només la seua faena ha sigut l’agricultura. Per això, descansa en pau llaurador.”

Obsequi de les festes de Sant Isidre d’Altea al meu iaio

En aquesta dedicatòria volien reflectir la manera que sempre recordarem al meu iaio.

Dies de cafés i mirades sense converses

M’he recorde que només morir-se el meu iaio, la funerària i l’asseguradora van fer els tràmits de l’enterrament en qüestió d’una hora, sense temps de digerir el dolent tràmit. A més, eixa vesprada va ser molt lenta per a mi. Només recordava episodis amb ell i en sentia trist per no haver passat més temps amb ell.

L’endemà, els meus pares van anar de bon matí a fer la reducció de restes de la meua iaia, perquè el meu iaio Desiderio volia que li enterraren al mateix nínxol que a ella. Va ser un dia llarg, de cafés i de mirades sense conversa. A causa de la crisi sanitària de la Covid-19 no es podia fer cap vetla i ni fer cap enterro amb més de 3 familiars directes. Aquest fet en va crear impotència perquè el meu iaio era catòlic i volia un enterrament com toca. Desgraciadament no ho va tindre. Agraïdament van tindre visites “il·legals” de dues ties meues: Inocència i Cristina (germanes de ma mare). Que en van fer el dia més curt.

L'enterro va ser a les 17:00 de la vesprada, només van poder assistir 5 familiars, que van ser ma mare, mon pare, la meua germana, la meua tia "Ino" i jo. El meu sentiment va ser una sensació estranya que feia pensar que allò que estava vivint no era real. Després que el rector acabarà la missa i els de la funerària i l'enterrador preparen el fèretre per a clavar-ho al nínxol, vaig posar el barret de palla del meu iaio d'amunt de la caixa. Sentia que era una manera de dir-hi adéu perquè en el meu record sempre ell dura eixe barret de palla per a refugiar-se del sol, quan feia faena a l'hort.

1 de maig de 2020, L'enterro del meu iaio

Final

Desgraciadament, em sent un poc desconsolat per no haver-hi finalitzat aquest treball com toca. Per una altra banda, també estic content per escoltar al meu iaio en els últims mesos de la seua vida i poder incorporar records seus a la meua ment. Espere que aquest treball de final de grau servisca per a què néts com jo, escolten i

guarden converses dels iaïos perquè com tots sabem, un dia, ells ja no estaran. Així que, sempre estaré molt agraït al professor Ors per proporcionar-me-n aquesta meravellosa idea. I, també, gràcies, iaïo per ensenyar-me tot allò que has après en la teua llarga i plena vida.

Juny de 2019 (el meu iaïo amb 98 anys)

Setembre de 2019 (el meu iaïo amb 98 anys)

4. Interpretación derivada de la investigación

Este trabajo de investigación me ha ayudado a conservar grandes recuerdos de mi abuelo, ha sido muy gratificante escribir sobre él, y, además, fue una gran manera personal de pasar el luto tras su fallecimiento. Me ha parecido oportuno convertir el reportaje en un micro relato periodístico para rendirle un gran homenaje a mi abuelo. Y escribirlo en primera persona y en su lengua materna lo hacía más cercano y natural a los lectores. Me gustaría que este trabajo sirviera para que nietos o nietas hicieran lo mismo con sus abuelos y abuelas para que escuchen y conserven recuerdos de sus familiares.

Haciendo esta investigación me ha permitido saber vivencias personales de mi abuelo durante La República, la Guerra Civil Española, la posguerra, el franquismo, la transición, la democracia en España y la evolución que ha tenido el pueblo de Altea durante el siglo XX hasta hoy.

5. Bibliografía y fuentes documentales

Entrevistas personales con mi abuelo

Entrevista 26 de febrero

https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1zelceNPz6FDavF75hWiYYCH_IQHEx5cl

Entrevista 7 de marzo

https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1a_bc--FCd7FEdRUk9G_m4qw2dEKB1X4y

Entrevista 18 de marzo

<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1D2JUTG2754hICqXrVkwyyuHk0jrAqVEC>

Entrevista 9 de abril

No se subió al drive

Fotografías y documentos de mi abuelo

Fotos: (<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1L1SMiiFQg23Mfk4-Rq-LGhH4VMK7P7k2>)

Documentos: (https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1hJVEleHw1uzNEFxl41UjB_-lqYJG1luW)

Datos proporcionados por mis familiares y gente cercana a mi abuelo

Noticia diario información, “Fallece el hombre más longevo de Altea con 101 años” (septiembre, 2018). Muerte del hermano de mi abuelo; Batiste Pascual Bou

<https://www.diarioinformacion.com/benidorm/2018/09/21/fallece-hombre-longevo-altea-101/2065451.htm>

6. Materiales e infraestructura utilizada

Los materiales utilizados para la elaboración del micro relato periodístico han sido una cámara de fotos, Canon 70D. Y una grabadora de un móvil, iPhone 6. Para elaborar las entrevistas se utilizó la habitación de Desiderio Pascual, para que fuese una entrevista lo más natural y personal posible. Y también, por motivos de sonido. La última entrevista se realizó al exterior. Concretamente al jardín de nuestra casa. El relato se subió a la plataforma de blogs de “Medium”. Los videos se subieron a “YouTube” y las entrevistas a “SoundCloud”. De este modo, el relato periodístico mezclaba contenido multimedia.

Anteproyecto

1. Definición de la temática, el enfoque y justificación de su valor noticioso

Mi abuelo, Desiderio Pascual Bou, cumplió 99 años el pasado mes de febrero de 2020. Por tanto, es una persona que ha vivido acontecimientos importantes del siglo XX, como, por ejemplo: el régimen de Alfonso XIII, La República, la Guerra Civil, el franquismo, la transición e incluso la deseada democracia. Además, vivió el cambio económico y social del pueblo alicantino de Altea, una villa de la Marina Baixa que transformó su fuente económica principal de agricultores y pesqueros de autoconsumo a un municipio turístico. Dicho esto, el reportaje tiene como principal objetivo contar la transformación que ha tenido la sociedad alteana a través de las vivencias personales de mi abuelo paterno, y también, con este trabajo me gustaría hacerle un gran homenaje a mi abuelo por alcanzar esta longeva edad de 99 años (debido a su fallecimiento en el mes de abril, entonces, el trabajo pasó a ser un micro relato para rendirle un gran homenaje y explicar la triste situación de los entierros durante la época de la Covid-19). El reportaje será en valencià porque era la lengua materna de mi abuelo i la lengua del pueblo alteano, por otro lado, se utilizará esta lengua oficial de la Comunitat Valenciana (País Valencià) para normalizar su uso en la sociedad i en la comunidad universitaria de la UMH

2. Presentación de los objetivos de los objetivos de las investigaciones y de las principales hipótesis

Mi misión es conseguir toda información posible de la existencia de mi abuelo

Objetivos del reportaje:

- Conseguir 15 horas de grabación a través de entrevistas a mi abuelo (Solamente se consiguieron 5)
- Plasmar la transformación del pueblo alteano a municipio turístico
- Plasmar sus principales vivencias
- Conocer a sus familiares y a su esposa

- Explicar injusticias y horrores de la guerra y la postguerra
- Explicar su vida durante el franquismo
- Explicar la libre ideología ya instaurada la democracia en España
- Explicar su paso por la escuela y su profesión
- Explicar su vida laboral en la agricultura

3. Cronograma del trabajo

Actividad	Febrero				Marzo				Abril				Mayo				Junio			
Semana	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Anteproyecto																				
Entrevistas																				
Recopilación																				
Cambio idea																				
Relato																				
Medium																				
Memoria																				
Entrega																				

- 24 de febrero comienzo del trabajo (después de inclinar ideas anteriores)
- 25 de febrero creación del primer cuestionario para la primera entrevista
- 26 de febrero primera entrevista con mi abuelo
- 27 de febrero recopilación de información importante
- 7 de marzo segundo entrevista con fotografías
- 8 de marzo recopilación de información importante
- 18 de marzo tercera entrevista
- 9 de abril cuarta entrevista
- 10 de abril recopilación de información
- 30 de abril fallecimiento de mi abuelo (cambio de trabajo)
- 11 de mayo empezar a escribir un relato periodístico sobre mi abuelo para rendirle un gran homenaje a través de la información obtenida de las entrevistas y manuscritos personales suyos.

- El mes de mayo se buscó información adicional a través de mi padre, Juan José Pascual, mi hermana Alba Pascual, de sus sobrinos Vicent Ciudad Ripoll y Miquel Morales Ciudad y de vecinos como Joan “Vixac” Ripoll
- 3 de junio finalización del relato periodístico y subida la plataforma “Medium” con contenido multimedia
- 4 de junio realización de la memoria
- 19 de junio entrega

4. Relación de datos y documentación recabada sobre el asunto

Información obtenida de las grabaciones, a través de un cuestionario facilitado por el tutor Miguel Ors, sacaremos toda información posible de mi abuelo para que nos cuenten vivencias personales durante acontecimientos del siglo XX en las entrevistas. Utilizaremos manuscritos suyos personales y fotografías propias para completar el trabajo

5. Selección, presentación y justificación de las fuentes propias y documentales que aparecen en el reportaje.

- Fuente principal mi abuelo, Desiderio Pascual Bou, fuente principal del reportaje ya que la pieza va sobre su vida
- Fuentes familiares. Mis padres y hermana. (Juan José Pascual, Olalla Sánchez, y Alba Pascual)
- Sobrinos de mi abuelo (Vicent “teulai” Ciudad Mas y Miquel Morales Ciudad)
- Fotografías personales y manuscritos suyos

6. Presentación del autor y breve cv.

Autor: Rubén Pascual Sánchez (Periodista)

Numero: 633063327

Correo: ruben98altea@gmail.com y ruben.pascual01@goumh.umh.es

RR. SS: TW @ruben13_pascual y IG @rubent13

Siempre estaré agradecido de elegir este grado por ayudarme a escribir mejor y ser más abierto con las personas. Empecé estudiado esta carrera por mi pasión al baloncesto y pensé que el Grado de Periodismo sería ideal para poder escribir y hablar sobre mi deporte favorito. Sin embargo, conforme he ido estudiando esta carrera y pasando asignaturas, cambiaron mis intereses laborales con la profesión, entonces, me empecé a interesar el campo del fotoperiodismo y de la imagen para comunicar. Por lo tanto, en un futuro me gustaría dedicarme a este campo, y, por lo tanto, me gustaría seguir mis estudios para especializarme en este sector. Durante estos años de carrera he ido conociendo compañeros y profesores que me han ayudado mucho y también pase un año en la Universitat de València que me proporcionó conocer un nuevo plan de estudio, una nueva ciudad, nuevos profesores y compañeros. A parte, para poder depender económicamente de mí mismo he sido ayudante de cocina durante cuatro veranos, dos en el restaurante La Farándula en el casco antiguo de Altea y otros dos, en el Gran Luxor Hotel del parque temático de Terra Mítica. Así que, con tres años que he sido becado y con mi trabajo de los veranos he podido costearme la carrera i aprender del mundo laboral.